

KOYUN YETİŞTİRİCİLİĞİNE AIT ÖZETLER

Dr. Mehmet ÖRKİZ (*)

Donald, H.P., Read, J.L., Russel, W.S. (1968)- Finnish Landrace ve diğer ırklarla melezlenen koyunlar üzerinde mukayeseli bir çalışma. Animal Production, Vol. 10, Part 4, (413-421)

1. Scottish Blackface koyunları 3 yıl süre ile Border Leicester, Clun Forest, Dorset Horn, Finnish Landrace ve Tasmanian Merino koçları ile tohumlanarak elde edilen 5 tip melez koyunların verimleri üzerinde mukayeseli bir çalışma yapılmıştır. Veriler toplam 576 koyundan alınmıştır.

2. Melez Koyunlarda Canlı Ağırlık ve Gömlek Ağırlıkları (kg)

İrki	Ortalama canlı ağırlık			Ortalama gömlek ağırlığı		
	0.5 Yılda	1.5 Yılda	2.5 Yılda	1.Yılda	2.Yılda	3.Yılda
BL	39.04	54.9	58.6	2.95	2.45	2.36
CF	37.23	52.2	54.9	2.72	2.13	2.18
DH	39.50	53.6	59.0	3.0	2.36	2.45
FL	34.50	48.1	48.6	2.27	2.0	1.77
M	32.23	44.9	47.7	2.91	2.68	2.50

(BL=Border Leicester, CF=Clun Forest, DH=Dorset Horn, FL=Finnish Landrace, M=Merinos)

Canlı ağırlıklar sıfattan önce 7, 19 ve 31 aylık iken alınmıştır. BL ve DH melez koyunları en ağır CF melez koyunlarının ise bunlardan sonraki sırayı işgal ettikleri görülmüştür. FL ve M melezlerinin BL melez koyunlarına nazaran % 15-20 daha hafif oldukları tesbit edilmiştir.

3. Gömlek ağırlığı FL melezlerinde BL melezlerinden yaklaşık olarak 0.5 - 0.7 kg daha az bulunmuştur.

4. Melez Koyunların Kuzu Performansı

İrk	Ölü doğuran ve kısırılar (%)			Koyun başına kuzu sayısı		
	1 Yılda	2 Yılda	3 Yılda	1 Yılda	2 Yılda	3 Yılda
BL	22	6	0	1.17	1.62	1.61
CF	20	5	6	1.02	1.80	1.69
DH	12	0	5	1.04	1.38	1.58
FL	26	6	4	1.52	2.02	2.30
M	46	8	5	1.00	1.08	1.16

Fertilite; 1,2 ve 3 ncü yılda kuzulayan koyunlarda sıra ile, koyun başına 1.5, 2.0 ve 2.3 kuzu ile FL melezlerinin en yüksek seviyede olduğu tesbit edilmiştir. Buna mukabil BL, CF ve DH melezlerinde koyun başına ortalama olarak, yıllara göre sıra ile, 1.1, 1.6 ve 1.6 kuzu, merinos melezlerinde ise; yıllara göre sıra ile, 1.0, 1.1 ve 1.2 kuzu elde edilebilmiştir.

5. Kuzularda Doğum ve Süt Kesim Ağırlıkları (kg)

İrk	1 nci Yıl		2 nci Yıl		3 ncü Yıl	
	Doğ.Ağ.	SKA	Doğ.Ağ.	SKA	Doğ.Ağ.	SKA
BL	4.18	29.5	4.49	33.6	4.95	37.7
CF	3.77	26.3	3.86	30.0	4.45	36.8
DH	3.50	29.1	4.22	32.7	4.63	38.6
FL	3.31	25.4	3.68	28.1	3.77	33.1
M	3.50	22.2	3.99	27.2	4.09	30.0
Doğum Tipine göre (genel olarak)						
Tekler	3.63	26.3	4.04	30.0	4.36	35.4
İkizler	4.86	46.3	5.36	50.8	6.26	58.1
Üçüzler	6.63	-	7.44	79.0	7.76	72.2

(İkizlerde her iki, üçüzlerde her üç kuzunun ağırlıkları toplamı alınmıştır).

Melez koyun gurupları kuzularının doğum ve süt kesim ağırlıklarında görülen farklılıklar anaların genetik yapısı ve doğum zamanlarından ileri gelmiştir. En ağır kuzu verenler BL ve DH melezi koyunlar, kuzusu en hafif olanlar ise merinos melezi koyunlardan doğan kuzular olmuştur.

Dr. Mehmet ÖRKİZ (*)

Flamant, J.C., Cattin, P., Poly, V.J. (1967) Kasaplık kuzu eti üretimi için endüstriyel melezlemede farklı tiplerin mukayesesi. II.Kuzuların kasaplık değeri.- Ann. Zootech. 16 (1), (41-63).

Bizet ve Prealpe koyunları Southdown ve Berrichonne du Cher koçları ile tohumlandı. Bu çalışma, Aiguebelle ve Marmilhat ziraat okulunda yürütülmüştür. Mukayeseler için 15 kg. karkas veren Prealpe ve Bizet kuzuları ile bunların melez kuzuları kullanılmıştır. Kesim ağırlığı, karkas ağırlığı, kol ve but ağırlıklarından başka doku kompazisyonu ve konformasyonlarına ait 19 ölçü için 451 kuzu karkası üzerinde çalışmalar yapılmıştır. Bu kuzular Desvignes, Vittal Cattin ve Poly tarafından yetiştirilerek üzerinde çalışılan kuzu sürüsünden temin edilmiştir.

Kesim ağırlığı, cinsiyet, doğum tipi, yaş ve ırkın yukarıda bildirilen faktörler üzerine olan etkilerinin hesaplanmasında en küçük kareler analizi (least squares analyses) ile istatistiki metodlar uygulanmıştır. Her bir faktörün karkas ağırlığı, bacak uzunluğu, böbrek yağı ağırlığı ve incik kemiği ağırlığı üzerine olan etki nisbetleri bazı kriterlerin en küçük kareler analiz metodu yardımı ile bulunan değerler üzerinden hesaplanmıştır.

Dişi karkasların erkek karkaslara nazaran daha iyi randuman (karkas ağırlığı/kesim ağırlığı), daha iyi konformasyon, daha ince iskelet yapısı ve daha fazla iç yağı ihtiva ettikleri tesbit edilmiştir. En ağır incik kemiğine malik olan tek doğmuş kuzularda iç yağı miktarının fazla olmasından yüksek randuman verdikleri görülmüştür.

Irklar arasındaki farklılıklar genetik olarak yavrulara intikal eden konformasyon ve kemik yapılarından ileri gelmiştir.

Southdown koçu kullanılarak elde edilen melez kuzuların en iyi karkas konformasyonu ile en az kemik ağırlığına, fakat en fazla iç yağına malik oldukları tesbit edilmiştir.

Berrichonne du cher koçu kullanılarak elde edilen melez kuzularda karkas konformasyonu ve doku kompozisyonunun saf ırk ile Southdown melez kuzular arasında olduğu görülmüştür.

Az yağ ihtiva eden 15 kg. lık karkas elde edilebilmesi için Berrichonne du cher veya Ile de France koçlarının dağ ırkı koyunlar ile melezlenmeleri tavsiye edilmektedir.

Dr. Mehmet ÖRKİZ (*)

Desvignes, A., Cattin, V.P., Poly, J. (1966) - Kasaplık kuzu eti üretimi için endüstriyel melezlemede farklı tiplerin mukayesesi. I. Kuzuların ağırlık kazancı.- Ann.Zootech. 15, (1).-(47-66).

1957-1961 Yılları arasında endüstriyel melezleme çalışmaları yapılan iki koyun çiftliğinde, kasaplık kuzu eti üretimi için, Berrichonne, Ile de France, Southdown ve Charmois gibi farklı gelişen koç ırkları arasında mukayeseler yapıldı. Çalışan iki çiftlikten Aiguebelle (Drôme) de, yerli Prealpes-du-sud ırkı ile Marmilhat (Puy-de-Dôme) da ise yerli Bizet ırkı koyunlar ile melezlemeler yapıldı.

Her iki melezde arka arkaya 5 kuzulama süresince toplanmış olan verilerden; Kuzuların ağırlık kazançları, morfolojik gelişimleri ve karkas kaliteleri yardımı ile baba olarak kullanılan koç ırklarını mukayese etmek mümkün oldu. Bu maksatla binden fazla kuzunun günlük ağırlık kazançları tesbit edildi. Çalışmada; Doğum ağırlığı, 30 ve 70.ci gün ağırlıkları ile Aiguebelle'de 30 kg.a ve Marmilhat'ta 27 kg. erişecek standart kesim ağırlığı yaşı gibi 4 esas kriter

üzerinde duruldu. Böylece cinsiyetin, doğum tipinin ve koç ırkının etkilerini tesbit etmek mümkün olmuştur.

Erkek ve dişiler arasında, Aiguebelle'de, prealpes-du-sud koyunlarının yukarıda bildirilen dört ayrı ırk koç ile melezleme sonu elde edilen kuzularda, doğumda 70 gr.lık, 70 nci günde 550 gr.lık ağırlık farkı ve 30 kg.lık kesim ağırlığına dişilerin erkeklerden 4 gün daha geç erişmesi gibi erkekler ile dişiler arasındaki ağırlık farklarının istatistiki olarak önemli olmadığı; Buna karşılık, Marmilhat çiftliğindeki melezleme çalışmalarından elde edilen erkek ve dişi kuzular arasında doğumda 300 gr.lık 70 nci günde 1500 gr. erkekler lehine görülen ağırlık farkı ile 27 kg.lık kesim ağırlığına dişilerin erkeklerden 20 gün daha uzun bir zamanda erişebilmeleri gibi cinsiyetler arasındaki ağırlık farkının istatistiki olarak önemli olduğu tesbit edilmiştir. Tek doğanlar ile ikiz doğanlar arasında ağırlık ortalamalarında doğumda 550 gr. 70 nci günde 2500 gr. lık önemli farklar bulunmuştur. Bu da doğum tipinin kuzuların gelişiminde etkili olduğunu ortaya çıkarmıştır. Ayrıca Aiguebelle'de Prealpes-du-sud koyunlarından tek doğanların ikizlerden 11 gün önce Marmilhat'ta Bizet koyunlarından tek doğanların 24 gün önce kesim ağırlığına eriştikleri tesbit edilmiştir. Koç ırklarının, besleme periyodu sonunda, kuzuların gelişimleri üzerine etkili oldukları anlaşılmıştır. Berrichonne ve Ile-de-France melez kuzuları ile saf Prealpes-du-sud kuzularının gelişimlerinde doğumdan kesim yaşına doğru devamlı ve birbirine paralel bir ağırlık artışı gösterdikleri halde Southdown melezi ve saf Bizet kuzularında 70. ci günden sonra günlük ağırlık kazançlarının devamlı bir şekilde azaldığı tesbit edilmiştir.

Nefice olarak; Erken satılan ağır süt kuzusu üretimi için, koç ırklarının seçiminde, kuzuların en iyi bir şekilde kesim ağırlığına erişmesini sağlıklı - yan karakterleri yavrularına intikal ettirebilen ırkların kullanılması tavsiye edilmektedir. Bu şekildeki yetiştirmenin muvaffakiyeti ırkların genişliği ile ilgili görülmektedir.

Dr. Mehmet ÖRKİZ (*)